

ЭДУАРД АКУЛІН

НА КАЛЯДЫ

містэрыя ў 4-х актах

паводле народнага

Хрысьціянская Думка (1(216),1996)

МЕНСК
БЕЛАРУСКАЯ КАТАЛІЦКАЯ ГРАМАДА
1996

АКТ 1. ЗОРАЧКІ

Першая Зорка:

– Зорачкі-сястрычкі, сон гэта ці ява?
У нябёсах Зорка новая зазьзяла.
Новая, пудоўная і чароўна сьвеціць...

Усе:

– Дзе яна? Ня бачым.

Першая Зорка:

– Вось жа яна, дзеці!

Другая Зорка:

– Што гэта за зорка?

Трэцяя:

– Мы яе ня знаем.

Другая:

– Блізка адвяхорак –
Месяц запытаем.
Бо дзядуля Месяц
Спачывае днём
У цяністым лесе
Пад імшыстым пнём.

Трэцяя:

– Сьпіць, адпачывае.
Ды затое ў ноч
Небам ён блукае,
Не схінае воч.

Першая зорка:

– Трэба яго клікаць,
Ён адкажа нам,
Бо мудрэц вялікі. –
Што за Зорка там?

Другая:

– Бяжым, ляцім за ім хутчэй.
Каб крочыў як мага шпарчэй.
Па Млечным шляху нацянькі.
Туды, дзе кветкай з дна ракі
На небе зорка расьцьвіла...

Усе:

– Той Зорцы – нашая хвала!

Зьяўляецца Месяц:

– Супакойцеся, мілыя дзеці!
Гэта зорка – адзіная ў сьвеце.

АКТ 2. ПАСТУШКІ.

Мацей:

– Але ж сягонья й халадэча.
Мароз – аж гонтай дах страляе...
Цяпельца тут было б дарэчы.

Стась:

– Гэй, хлопцы, справа нас чакае.
Мікола, Юры, уставайце
І – ў лес, агню патрэбна ежа...

Мікола (пазяхаючы):

– Які быў сон! Дагледзіць дайце,
Агню скармлю ўсю Белавежу!

Юры:

– Агонь галодны – я тым болей.
Ад жывата – пустое месца...

Стась:

– Што зробіш – то людская доля, –
Хто працу любіць – тому й есца.

Юры:

– Твая сьвіньня мой плот ня здужыць,
Хутчэй сабе зламае зубы...

Стась:

– Бядак! Баршчу чыгун адужаў,
Пасьля ўмалоў паўмісы бульбы,
Угаманіў гарнец гароху,
Умяў адзін патэльнію сала,
Збаёдаў цэлы хлебны бохан
І не наеўся – енчыць: – Мала!

Юры:

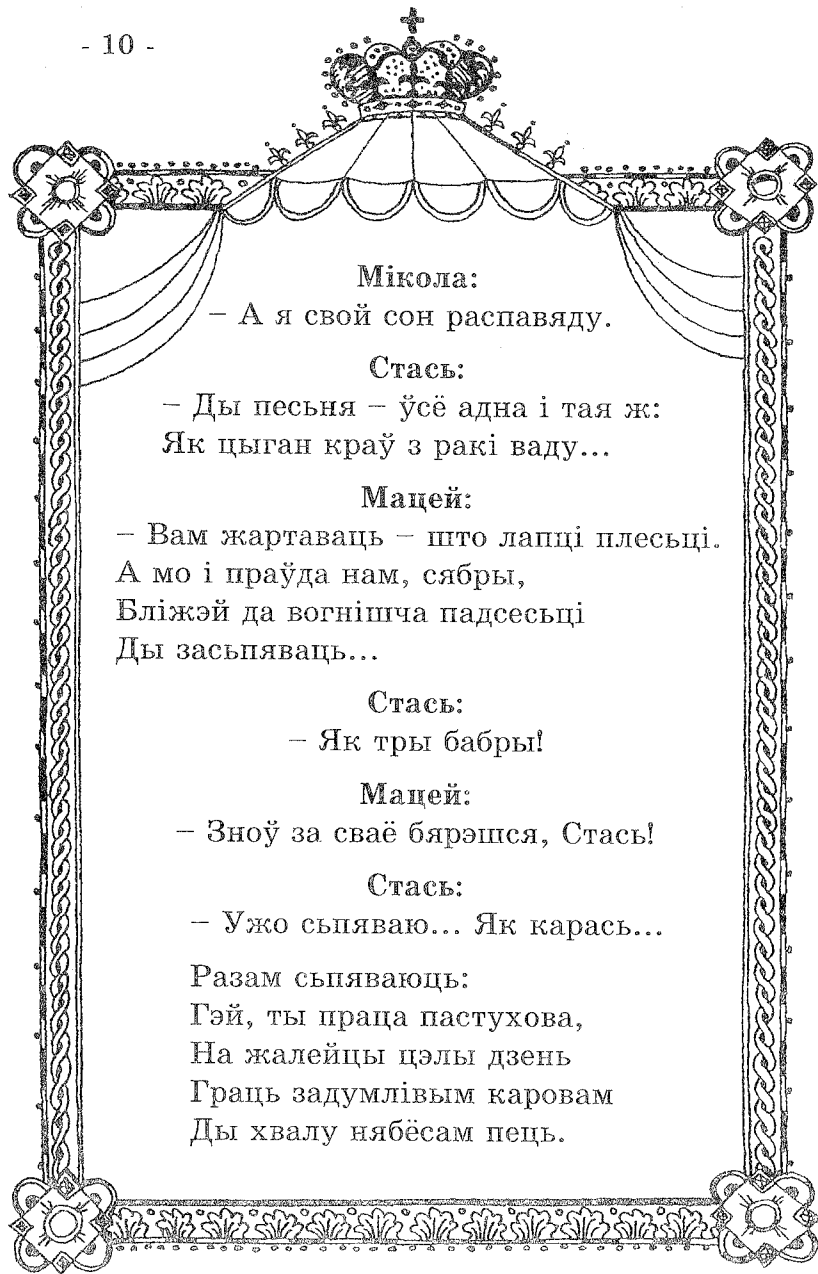
– У мажным целе – добры дух.
Дурны харчуюцца надзеяй.
А я сілкуюся за двух
І ласы кус не абміну,
Бо покуль тоўсты пахудзее –
Худы прасватае труну...

Мацей:

– Ну досыць спрэчак. Поўнач блізка
І холад косьці данімае
Хутчэй распальваем агніска.

Юры:

– Зьямо як сьлед і засьпяваем.

Мікола:

– А я свой сон распавяду.

Стась:

– Ды песня – ўсё адна і тая ж:
Як цыган краў з ракі ваду...

Мацей:

– Вам жартаваць – што лапці плесьці.
А мо і праўда нам, сябры,
Бліжэй да вогнішча падсесьці
Ды засьпяваць...

Стась:

– Як тры бабры!

Мацей:

– Зноў за сваё бярэшся, Стась!

Стась:

– Ужо сьпяваю... Як карась...

Разам сьпяваюць:

Гэй, ты праца пастухова,
На жалеіцы цэлы дзень
Граць задумлівым каровам
Ды хвалу нябёсам пець.

Сонца з нас вачэй ня зводзіць
Ветрык – сябра пастуху.
Шкода. Збаўца не прыходзіць
Вызвальяць нас ад граху.

Мікола:

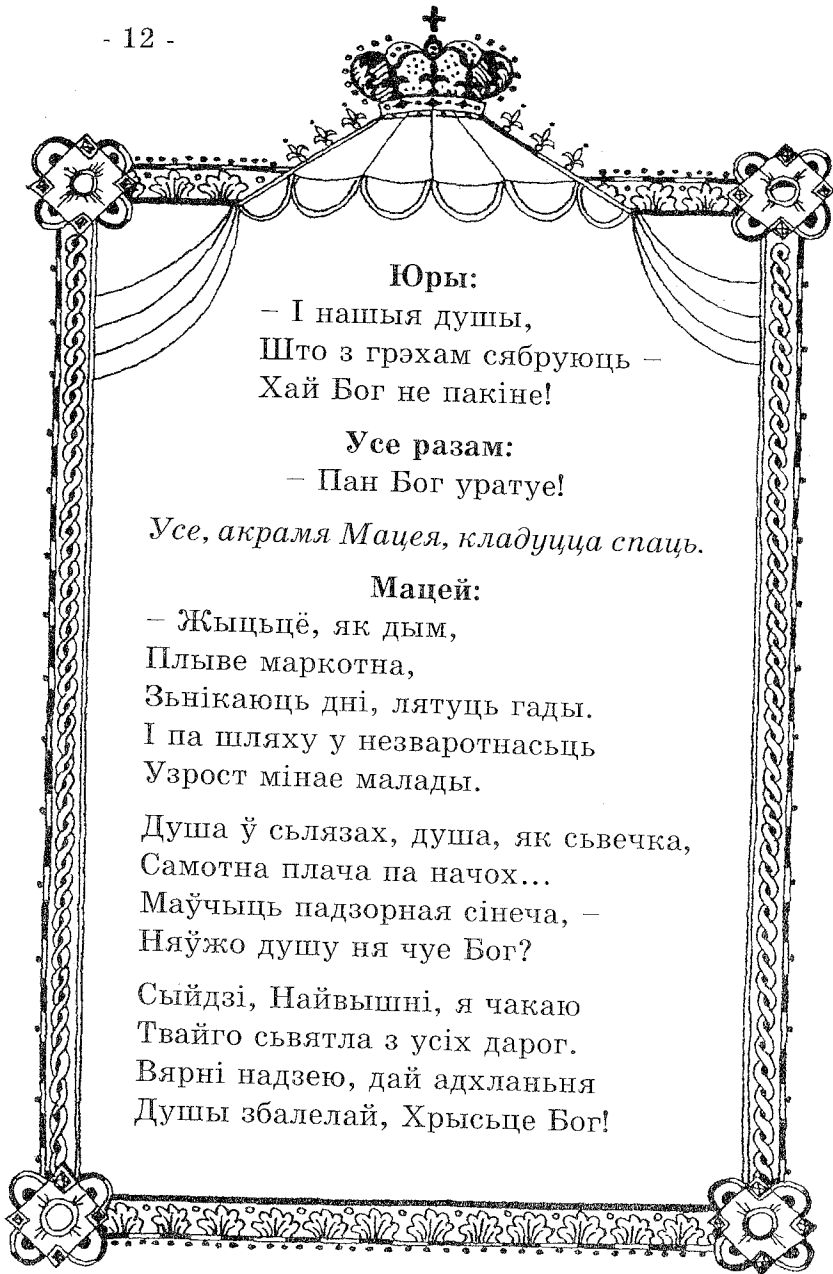
– Але ўжо досыць нам сьпяваць, –
Уславім Бога – ляжам спаць.

Мацей:

– Братоў нашых крэўных,
Што ў бітвах спачылі,
За род свой і волю каханай Радзімы –
Хай Бог не пакіне!

Стась:

– І ворагаў нашых,
Крывёю залітых,
Што сьмерць напаткалі
Сваю на чужыне –
Хай Бог не пакіне!

Юры:

– І нашыя душы,
Што з грэхам сябруюць –
Хай Бог не пакіне!

Усе разам:

– Пан Бог уратуе!

Усе, акрамя Мацея, кладуцца спаць.

Мацей:

– Жыцьцё, як дым,
Плыве маркотна,
Зьнікаюць дні, лятуць гады.
І па шляху у незваротнасьць
Узрост мінае малады.

Душа ў сьлязах, душа, як сьвечка,
Самотна плача на начох...
Маўчыць надзорная сінеча, –
Няўжо душу ня чуе Бог?

Сыйдзі, Найвышні, я чакаю
Твайго сьвятла з усіх дарог.
Вярні надзею, дай адхланьня
Душы збалелай, Хрысьце Бог!

Гледзячы ў нябёсы:

– Ці то пажар, ці зор залева?
Ці то сапраўдны боскі чуд?
Гараць нябёсы, чутны сьневы..
Хутчэй сяброў я пабуджу.

Юрась, Мікола, уставайце!
Начное сонца узышло.

Анёлы ў трубы громна граюць –
Такога зроду не было.

Юры:

– Няўжо то раньне ды сьняданак,
Які я толькі што прысьніў.

Мікола:

– То мне – нябогу – пакараньне,
Ледзь вочы змружыў – зноў: – Ня сьпі!

Мацей:

– Паверце мне – ў агні нябёсы!

Юры:

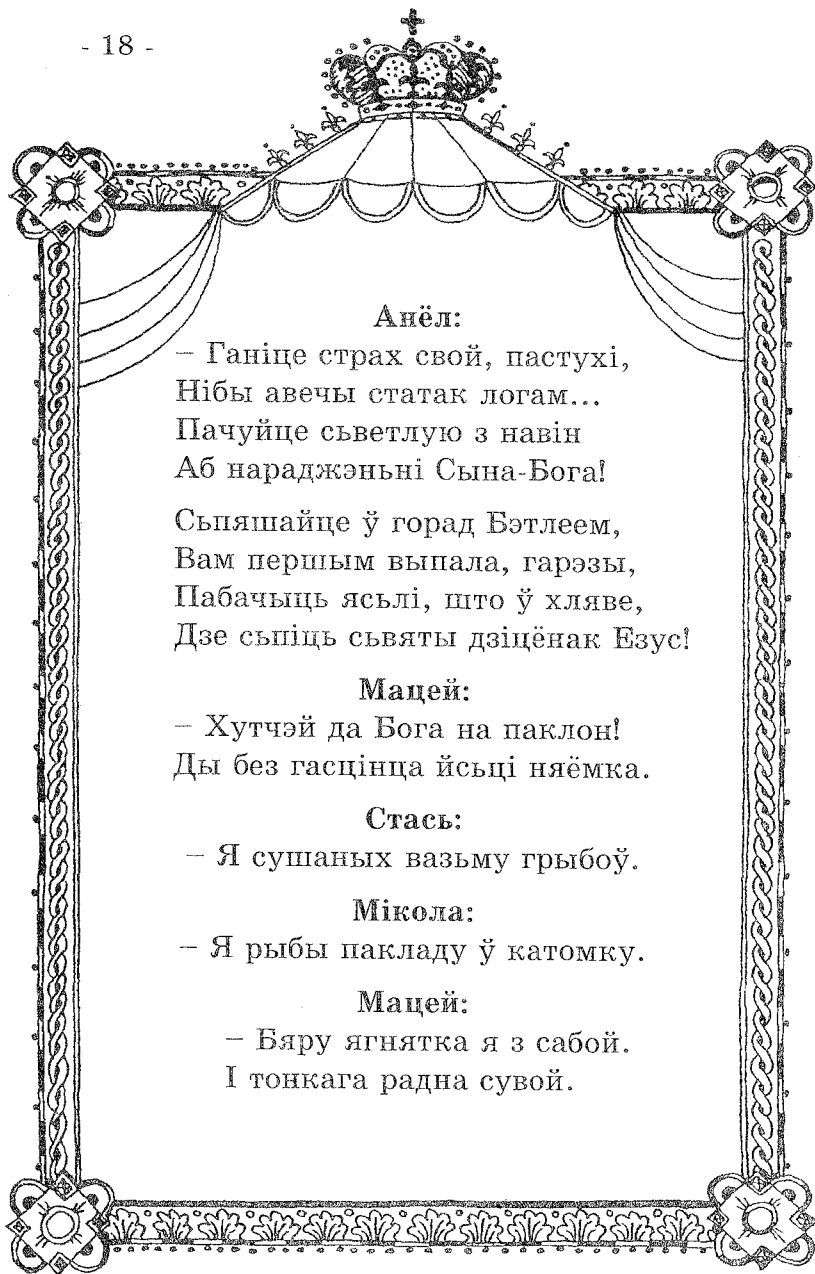
– А я ня ўгрэюся ніяк.

Стась:

– Эх, шкода, мы – не эскімосы,
То холад быў бы нам няўзнак.

Анёл:

– Ганіце страх свой, пастухі,
Нібы авечы статак логам...
Пачуйце сьветлую з навін
Аб нараджэньні Сына-Бога!

Сьпяшайце ў горад Бэтлеем,
Вам першым выпала, гарэзы,
Пабачыць ясьлі, што ў хляве,
Дзе сьпіць сьвяты дзіцёнак Езус!

Мацей:

– Хутчэй да Бога на паклон!
Ды без гасцінца йсьці няёмка.

Стась:

– Я сушаных вазьму грыбоў.

Мікола:

– Я рыбы пакладу ў катомку.

Мацей:

– Бяру ягнятка я з сабой.
І тонкага радна сувой.

Юры:

– А я кадобчык мёду
Вазьму не паскуплюся.
Лепш сам памру галодным –
З дзіцяткам падзялюся...

Мацей:

– То, браце, велькая ахвяра...
Але, пара ісьці ў дарогу!

Стась:

– А ідучы – кадрылю ўдарым –
Пацешым танцам Пана Бога.

АКТ 3. КАРОЛЬ ІРАД

Зорнік:

– Усіх, слабых на нервы
Прашу пакінуць залу!
Зыход наступнай сцэны
Жахлівы і лятальны.
Памінкі пасьяля піру,

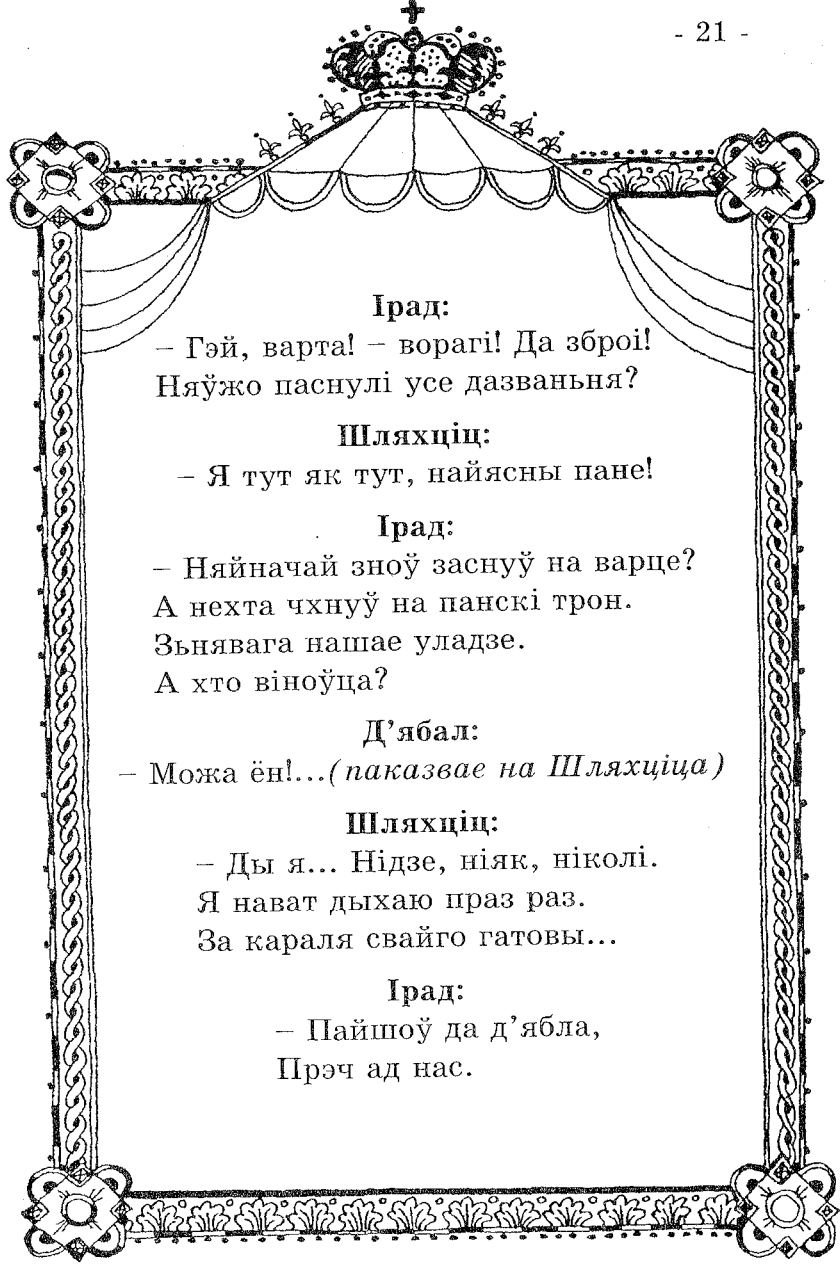
А заміж трона – плаха.
Я чую крокі – Ірад! –
Хаваюся ад страху...

Ірад:

– Я – Ірад. Тут я валадару.
Жыву – купаюся ў раскошы.
Дарую літасьць і караю.
Мая улада – меч і грошы.
На галаве маёй – карона,
На целе – залатыя строі.
Я не аддам палац і трон свой.

Д’ябал:

– Апчхі!

Ірад:

– Гэй, варта! – ворагі! Да зброі!
Няўжо паснулі усе дазваньня?

Шляхціц:

– Я тут як тут, найясны пане!

Ірад:

– Няйначай зноў заснуў на варце?
А нехта чхнуў на панскі трон.
Зьнявага нашае уладзе.
А хто віноўца?

Д’ябал:

– Можа ён!... (паказвае на Шляхціца)

Шляхціц:

– Ды я... Нідзе, ніяк, ніколі.
Я нават дыхаю праз раз.
За караля свайго гатовы...

Ірад:

– Пайшоў да д’ябла,
Прэч ад нас.

Шляхціц:

– А чорт за тронам,
Вось дарэчы,
Ня трэба нікуды хадзіць...

Ірад:

– Сыдзі з вачэй, а то па плечы
Аддам загад – укараціць.

Другі шляхціц:

– Здалёку трое пілігрымаў
У твой палац, Кароль, прыйшлі.

Ірад:

– Дзе тыя трое?

Шляхціц:

– За дзвярыма.

Ірад:

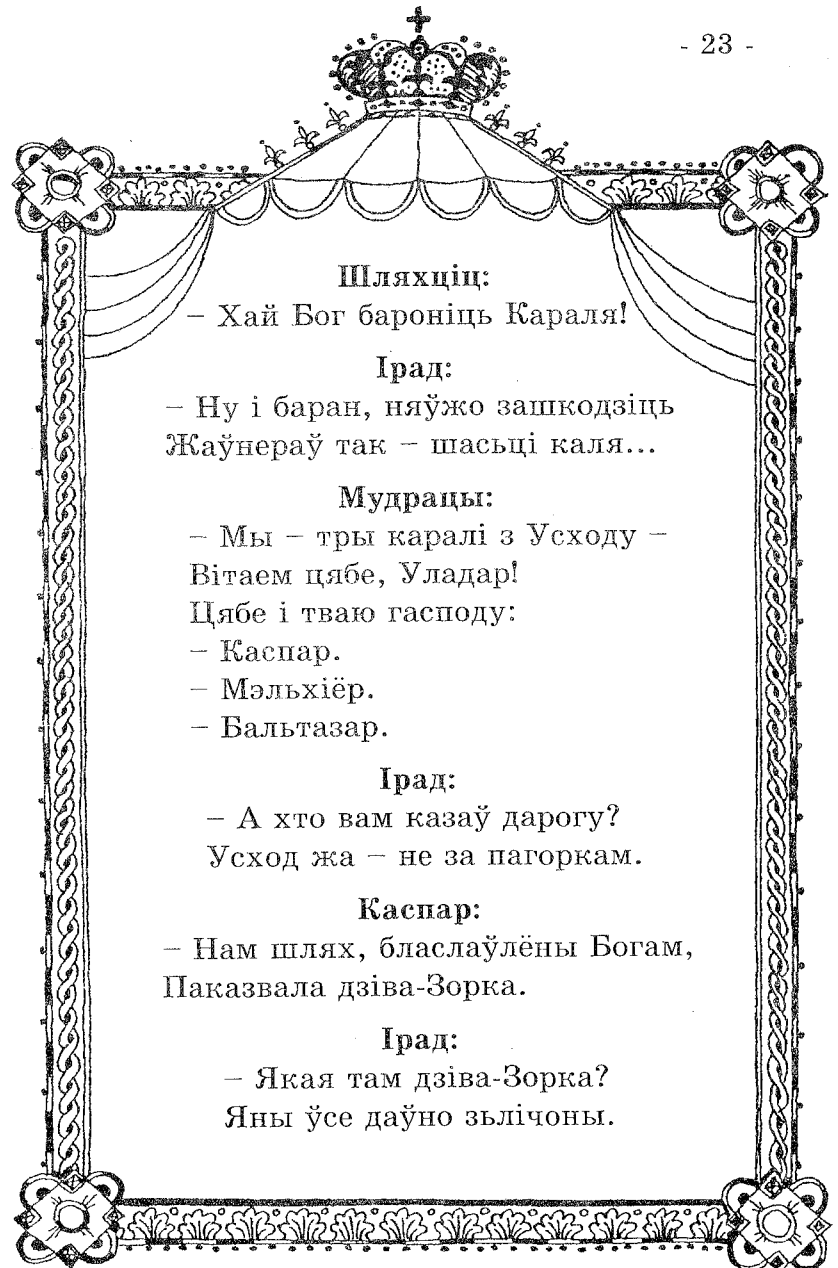
– Ці маюць зброю?

Шляхціц:

– Тры кіі.

Ірад:

– Тады пусьці іх. Хай заходзяць.

Шляхціц:

– Хай Бог бароніць Караля!

Ірад:

– Ну і баран, няўжо зашкодзіць
Жаўнераў так – шасьці каля...

Мудрацы:

– Мы – тры каралі з Усходу –
Вітаем цябе, Уладар!

Цябе і тваю гасподу:

– Каспар.

– Мэльхіёр.

– Бальтазар.

Ірад:

– А хто вам казаў дарогу?
Усход жа – не за пагоркам.

Каспар:

– Нам шлях, бласлаўлены Богам,
Паказвала дзіва-Зорка.

Ірад:

– Якая там дзіва-Зорка?
Яны ўсе даўно зьлічоны.

Мэльхіёр:

– Навінай скрозь цемры морак
Сьвятло яе – Бог народжан!

Бальтазар:

– Кароль нарадзіўся новы,
Ён сьвету прынёс збаўленьне.

Ірад:

– Схаваная ў вашых словах
Пагроза майму праўленьню.
Бо пэўна ён мае зброю
І войскам вялікім дужы?

Каспар:

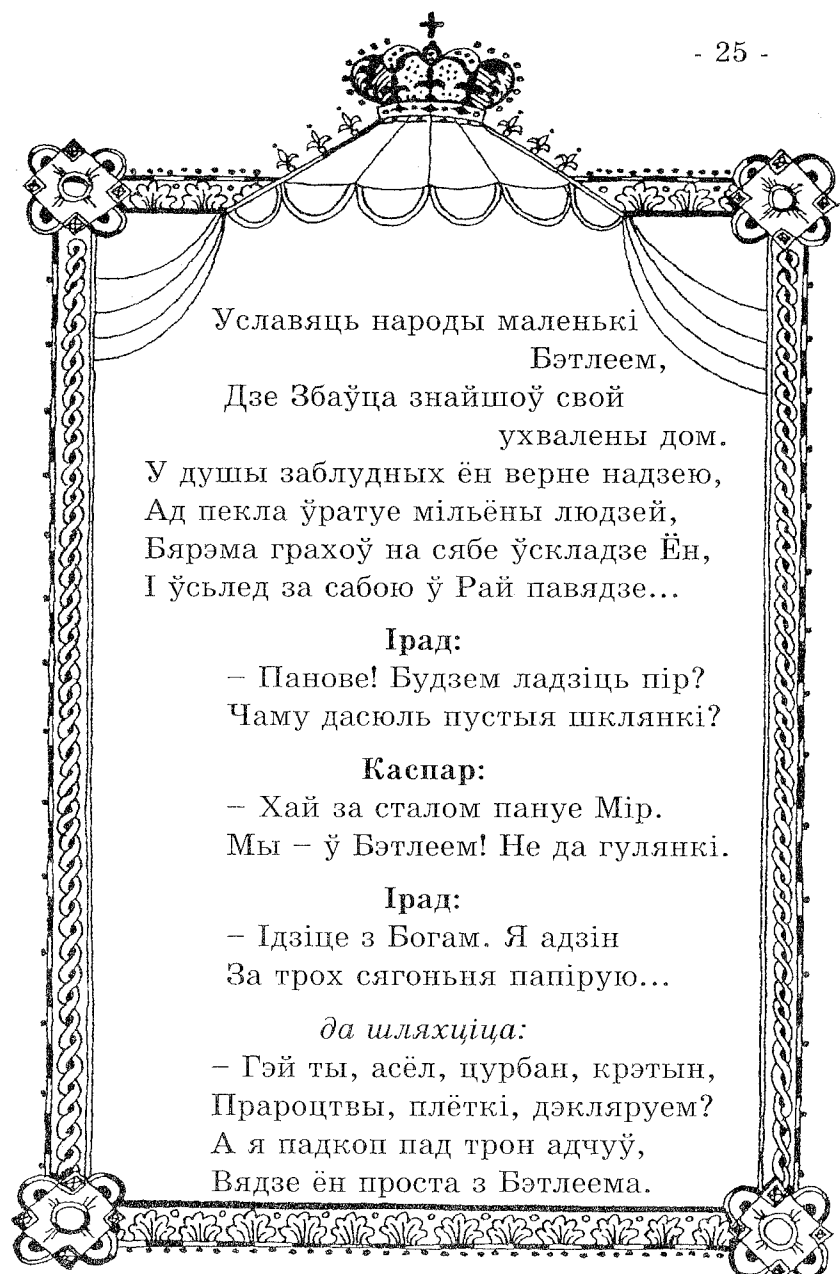
– Пагрозы тваёй кароне
Няма. Езус – пастыр душаў.

Ірад да шляхціца:

– Ці чуў ты аб гэтым цудзе?
Што ў горадзе кажуць людзі?

Шляхціц:

– Збылося прароцтва сьвятога Міхея
Дабро адалела сусьветнае зло.

Уславяць народы маленькі
Бэтлеем,
Дзе Збаўца знайшоў свой
ухвалены дом.

У душы заблудных ён верне надзею,
Ад пекла ўратае мільёны людзей,
Бярэма грахоў на сябе ўскладзе Ён,
І ўсьлед за сабою ў Рай павядзе...

Ірад:

– Панове! Будзем ладзіць пір?
Чаму дасюль пустыя шклянкі?

Каспар:

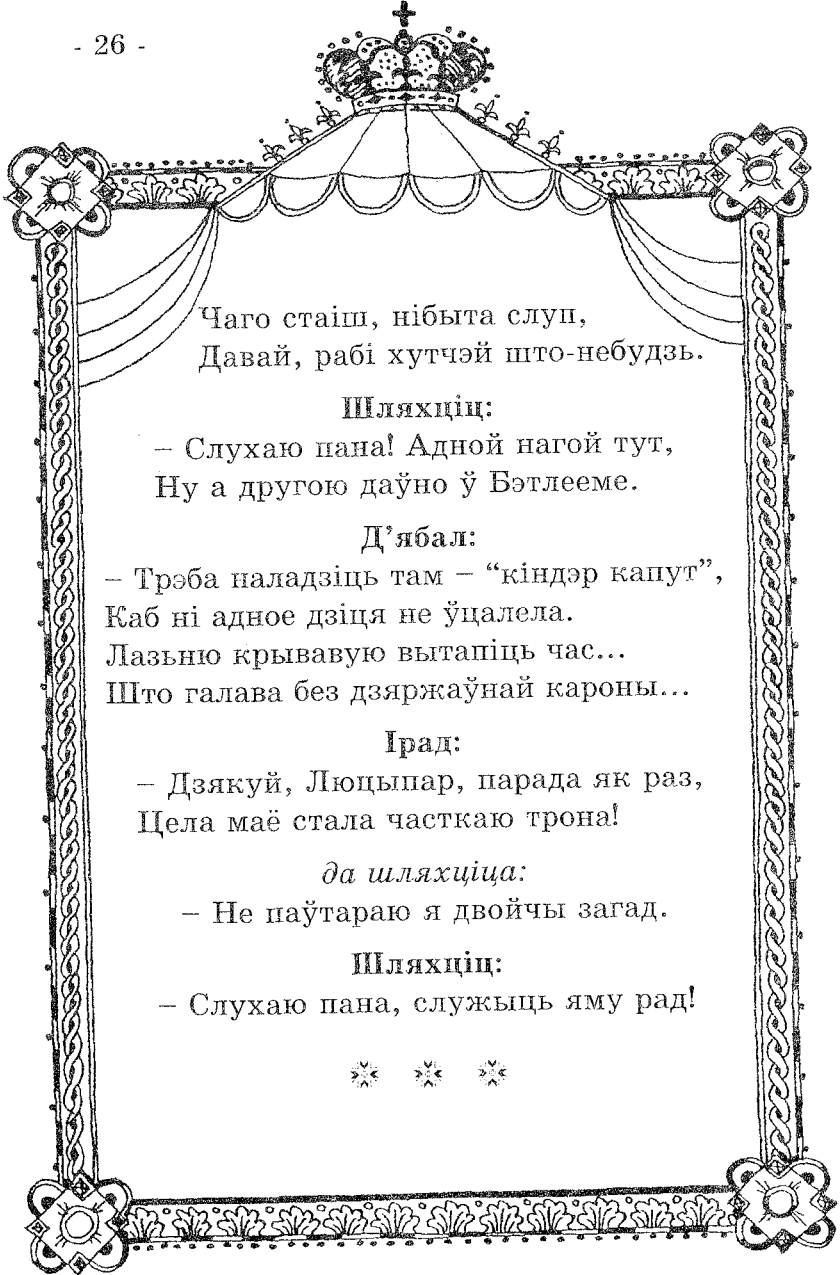
– Хай за сталом пануе Мір.
Мы – ў Бэтлеем! Не да гулянкуі.

Ірад:

– Ідзіце з Богам. Я адзін
За трох сягонья папірую...

да шляхціца:

– Гэй ты, асёл, пурбан, крэтын,
Прароцтвы, плёткі, дэкларуем?
А я падкоп пад трон адчуў,
Вядзе ён проста з Бэтлеема.

Чаго стаіш, нібыта слуп,
Давай, рабі хутчэй што-небудзь.

Шляхціц:

– Слухаю пана! Адной нагой тут,
Ну а другою даўно ў Бэтлееме.

Д'ябал:

– Трэба наладзіць там – “кіндэр капут”,
Каб ні адное дзіця не ўцалела.
Лазьню крывавую вытапіць час...
Што галава без дзяржаўнай кароны...

Ірад:

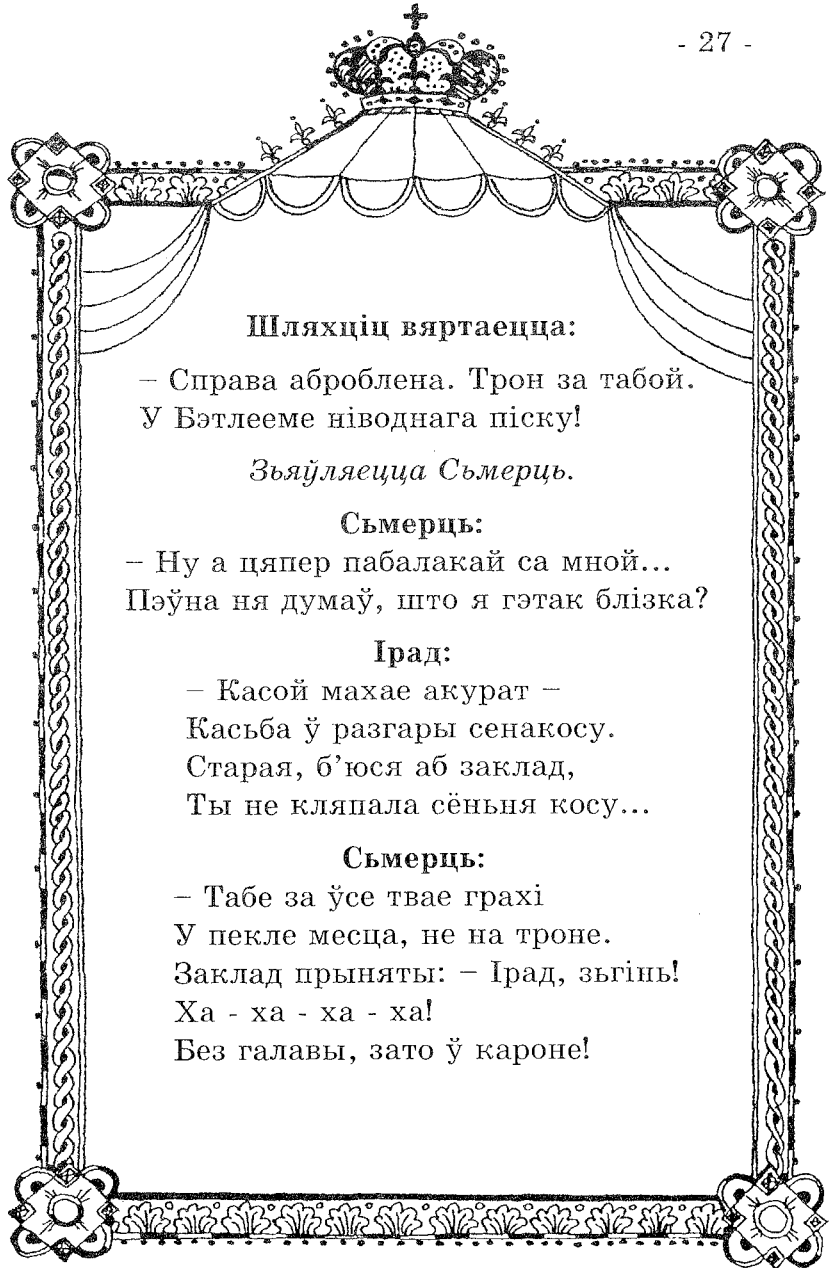
– Дзякуй, Люцынар, парада як раз,
Цела маё стала часткаю трона!

да шляхціца:

– Не паўтараю я двойчы загад.

Шляхціц:

– Слухаю пана, служыць яму рад!

Шляхціц вяртаецца:

– Справа аброблена. Трон за табой.
У Бэтлееме ніводнага піску!

Зьяўляецца Сьмерць.

Сьмерць:

– Ну а цяпер пабалакай са мной...
Пэўна ня думаў, што я гэтак блізка?

Ірад:

– Касой махае акурат –
Касьба ў разгары сенакосу.
Старая, б'юся аб заклад,
Ты не кляпала сённяя косу...

Сьмерць:

– Табе за ўсе твае грахі
У пекле месца, не на троне.
Заклад прыняты: – Ірад, зьгінь!
Ха - ха - ха - ха!
Без галавы, зато ў кароне!

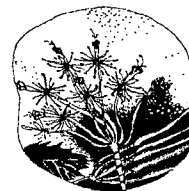

Д'ябал:

– Вось і фінал даўночаканы,
Цяпер у пекла разам пойдзем.

да шляхціца:

– А ты, слуга, – усьлед за панам –
Кацёл вялікі – месца хопіць.

АКТ 4. УШАНАВАНЬНЕ

Першы анёл:

– У Бэтлееме, у звычайнай стайні,
Калі паўночы сьвет белы выстыў,
Быў нараджоны найсьветлай Паннай
Дзіцятка-хлопчык – наш Езус Хрыстус.

У Бэтлееме ў звычайнай стайні,
Калі навокал нідзе ні гуку,
Дзіцятка Езус ляжаў у ясьлях
І да матулі працягваў рукі.

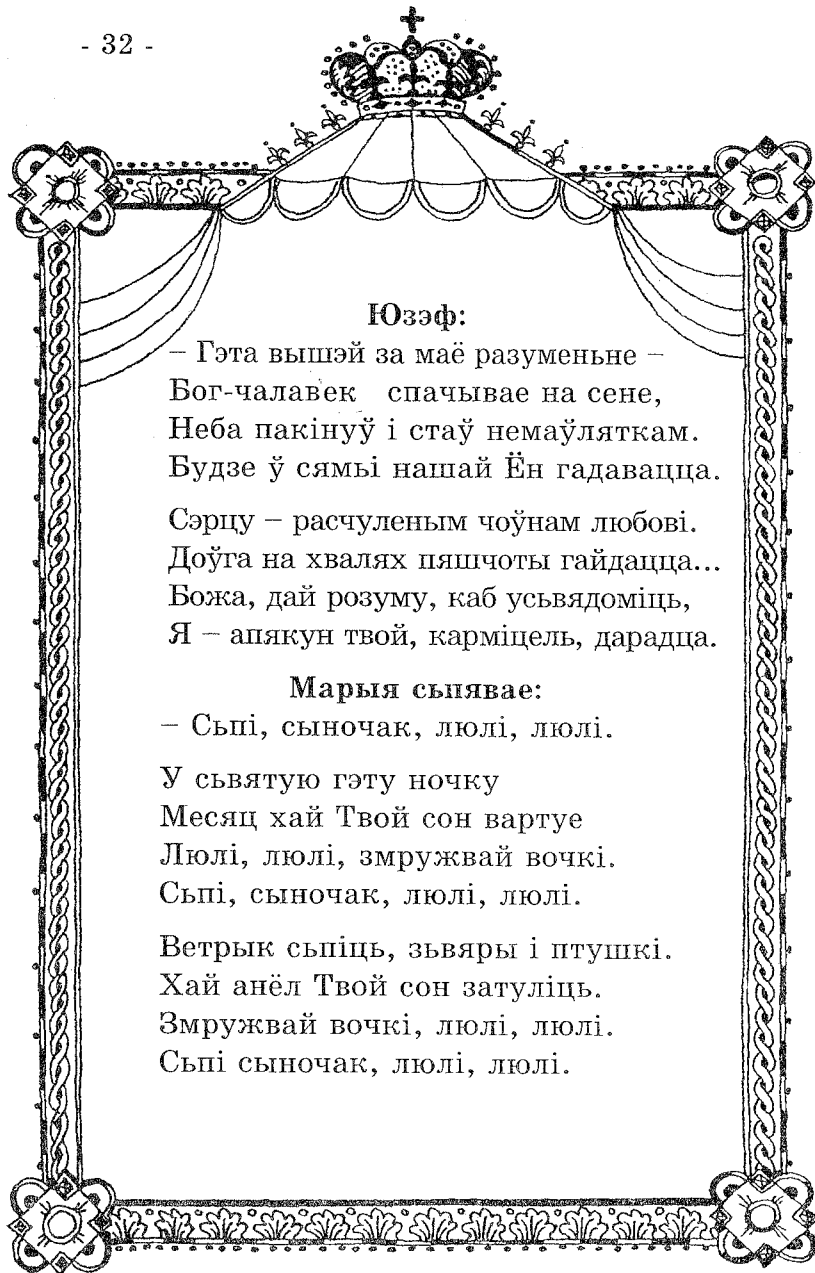
Другі анёл:

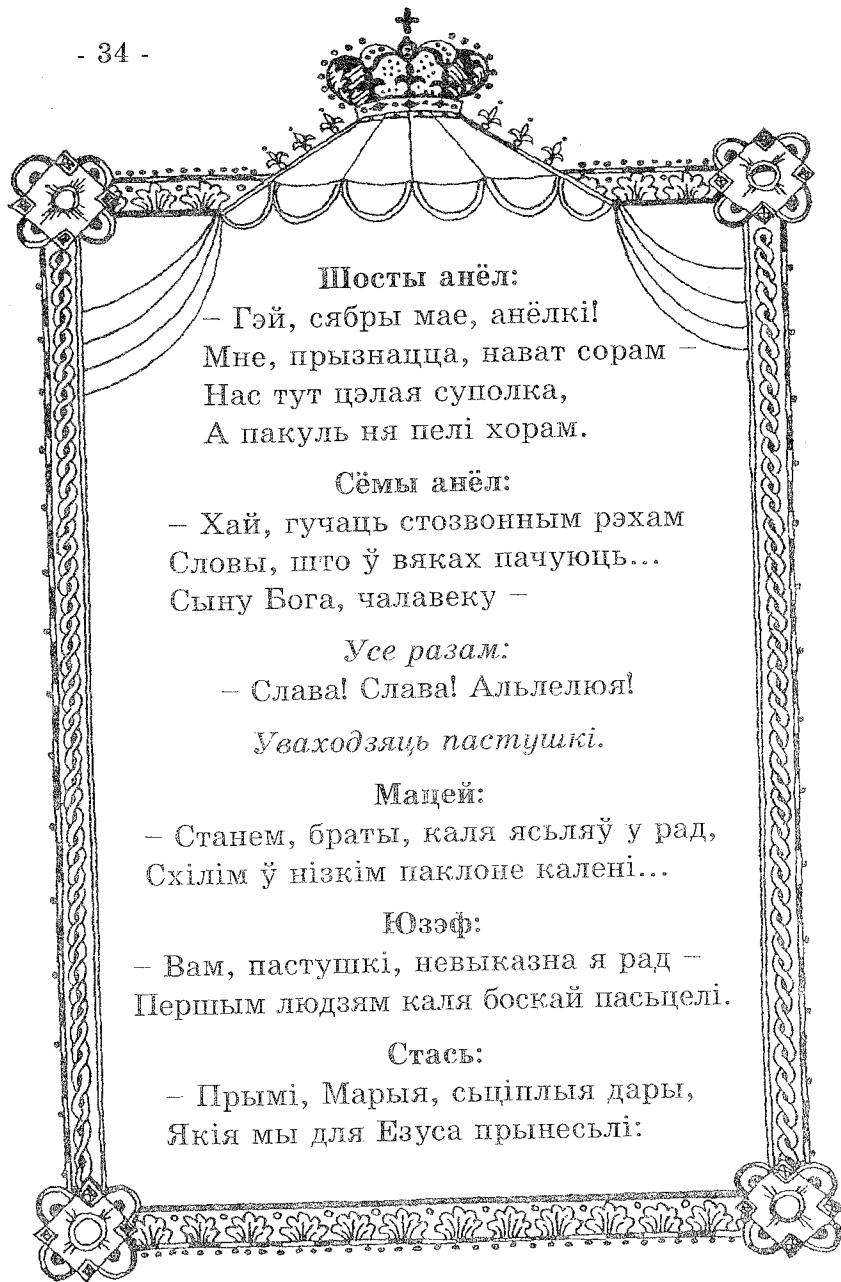
– Калі Пан Езус нарадзіўся,
Лясы і рэкі, дол і горы
Раптоўна ў змроку асьвяціла
Цудоўным зьзяньнем лілея-зорка.

Марыя:

– Няма найшчасьлівей на сьвеце ад маці,
Душа мая сёньня сьпявае ў мілосьці,
Гарну да грудзей сваіх тварык дзіцяці –
Сыноч мой – часьцінка нябеснае плоці.

Шосты анёл:

– Гэй, сябры мае, анёлкі!
Мне, прызнацца, нават сорам –
Нас тут цэлая суполка,
А пакуль ня пелі хорам.

Сёмы анёл:

– Хай, гучаць стозвонным рэхам
Словы, што ў вяках пачуюць...
Сыну Бога, чалавеку –

Усе разам:

– Слава! Слава! Альлелюя!

Уваходзяць пастушкі.

Мацей:

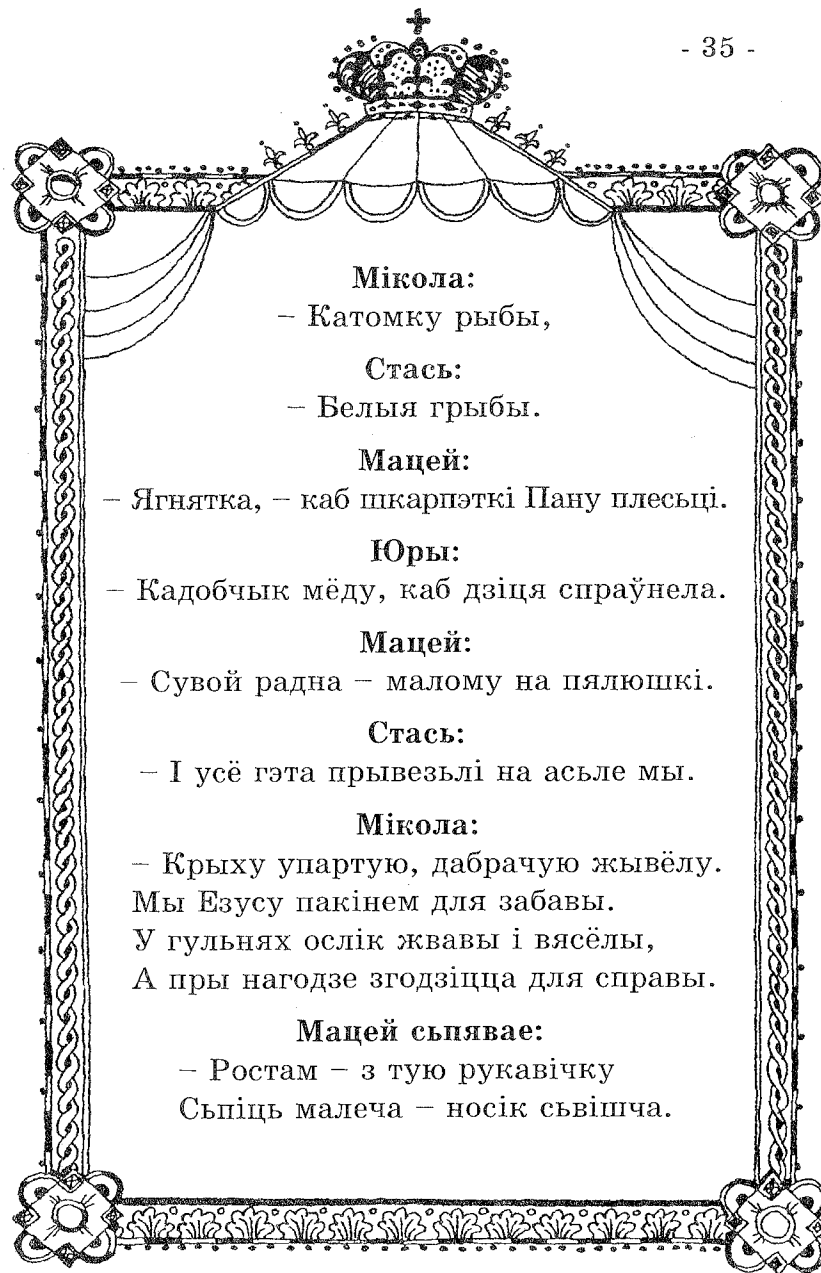
– Станем, браты, каля ясьляў у рад,
Схілім ў нізкім паклоне калені...

Юзэф:

– Вам, пастушкі, невыказна я рад –
Першым людзям каля боскай пасьцелі.

Стась:

– Прымі, Марыя, сьціплыя дары,
Якія мы для Езуса прынеслі:

Мікола:

– Катомку рыбы,

Стась:

– Белыя грыбы.

Мацей:

– Ягнятка, – каб шкарпэткі Пану плесьці.

Юры:

– Кадобчык мёду, каб дзіця спраўнела.

Мацей:

– Сувой радна – малому на пялюшкі.

Стась:

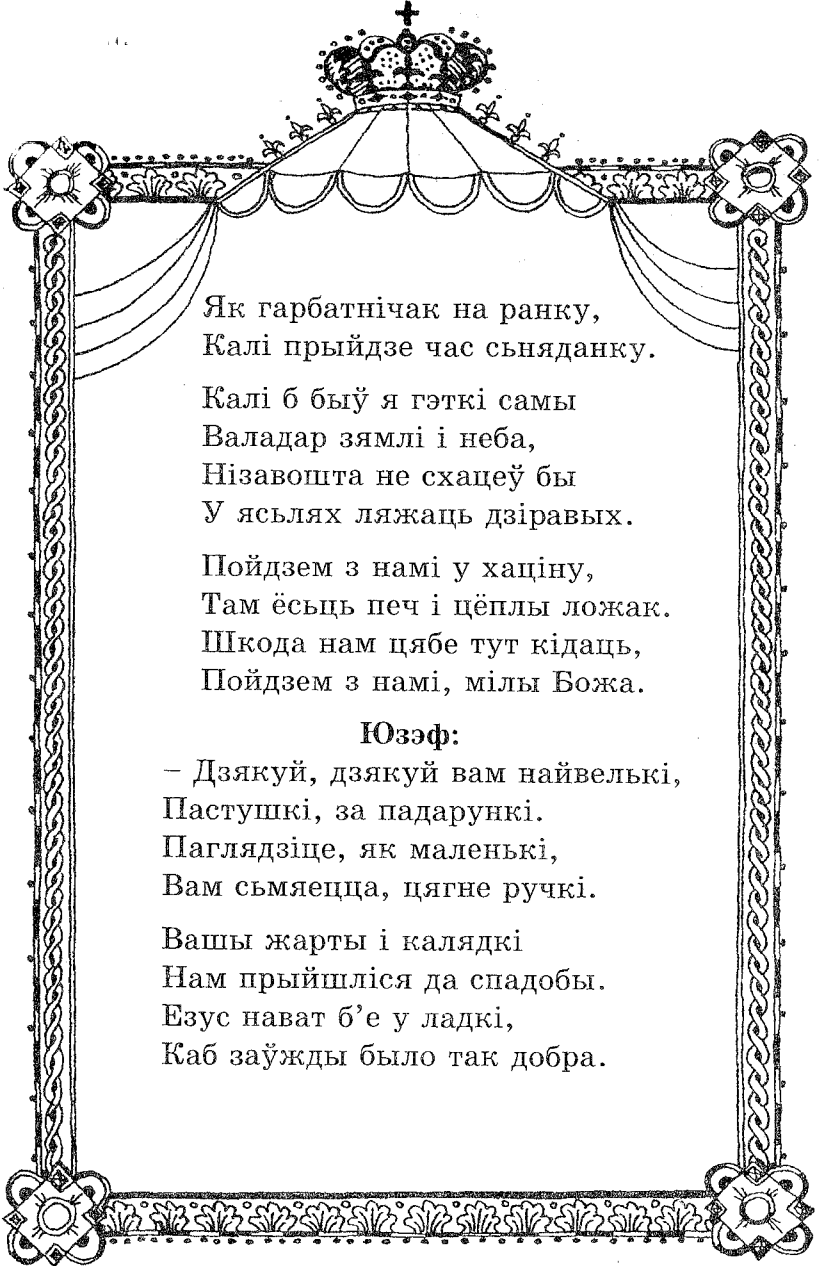
– І усё гэта прывезьлі на асьле мы.

Мікола:

– Крыху упартую, дабрачую жывёлу.
Мы Езусу пакінем для забавы.
У гульнях ослік жвавы і вясёлы,
А пры нагодзе згодзіцца для справы.

Мацей сьпявае:

– Ростам – з тую рукавічку
Сьпіць малеча – носік сьвішча.

Як гарбатнічак на ранку,
Калі прыйдзе час сьняданку.

Калі б быў я гэткі самы
Валадар зямлі і неба,
Нізавошта не схацеў бы
У ясьлях ляжаць дзіравых.

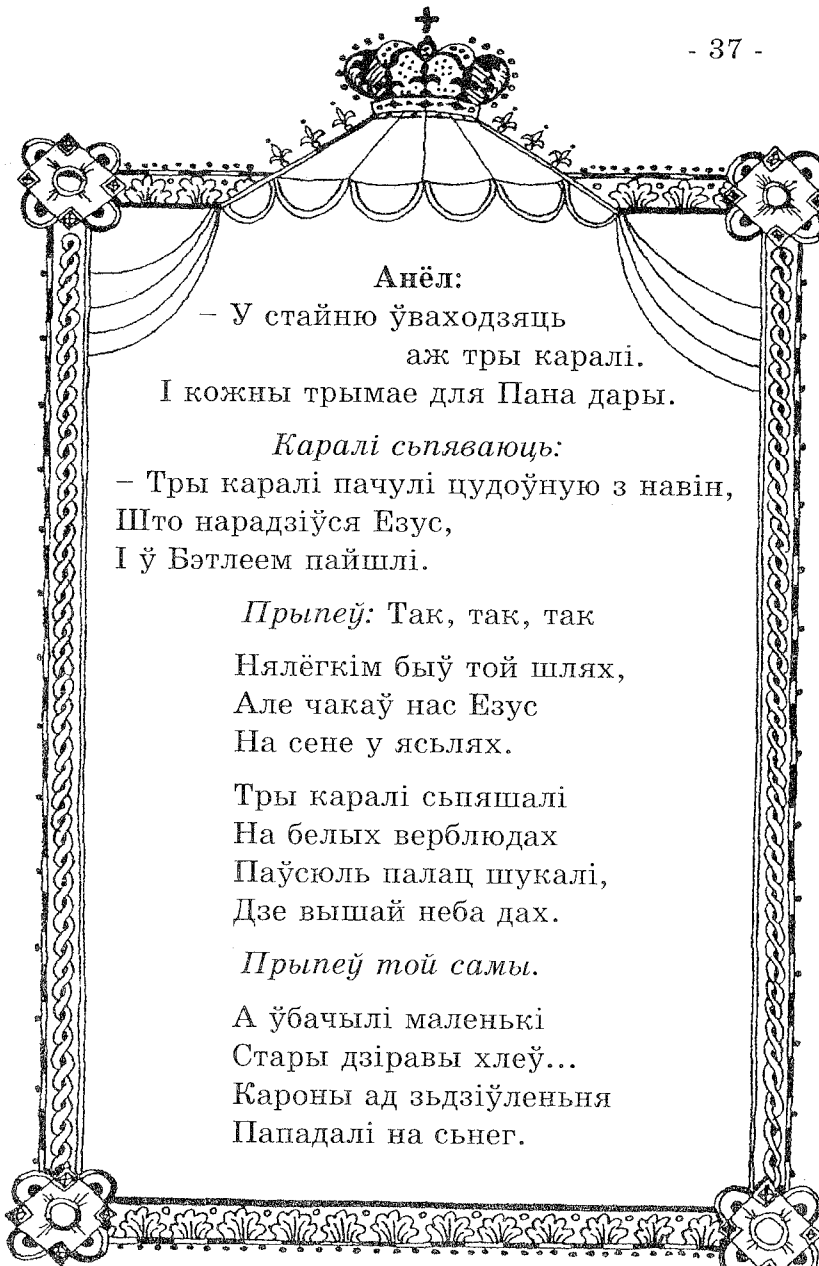
Пойдзем з намі у хаціну,
Там ёсьць печ і цёплы ложак.
Шкода нам цябе тут кідаць,
Пойдзем з намі, мілы Божа.

Юзэф:

– Дзякуй, дзякуй вам найвелькі,
Пастушкі, за падарункі.
Паглядзіце, як маленькі,
Вам сьмяецца, цягне ручкі.

Вашы жарты і калядкі
Нам прыйшліся да спадабы.
Езус нават б'е у ладкі,
Каб заўжды было так добра.

Анёл:

– У стайню ўваходзяць
аж тры каралі.
І кожны трымае для Пана дары.

Каралі сьпяваюць:

– Тры каралі пачулі цудоўную з навін,
Што нарадзіўся Езус,
І ў Бэтлеем пайшлі.

Прыпеў: Так, так, так

Нялёгкім быў той шлях,
Але чакаў нас Езус
На сене у ясьлях.

Тры каралі сьняшалі
На белых верблюдах
Паўсюль палац шукалі,
Дзе вышай неба дах.

Прыпеў той самы.

А ўбачылі маленькі
Стары дзіравы хлеў...
Кароны ад зьдзіўленьня
Пападалі на сьнег.

Каралі:

– Вітай нас, Божае дзіця!
Мы абыйшлі нямала земляў,
Каб адалець нялёгка шлях
З Усходу аж да Бэтлеема.

Каспар:

– Праз пушчы, праз рэкі, праз гор
агароджу
Нас клікала Зорка, што съведіць над
стайняй.

Цябе мы шукалі ў палацы прыгожым,
Дзе рыцары варту трымаюць на пляцы.
Але у палацы, дзе пір і гуляньне,
Анэльскага сьпева ня чутна дазваньня.
Бог выбраў ня хорам і цёплае ложа,
А бедную стайню каля раздарожжа.

Мэльхіёр:

– Тут заміж рыцараў пагрозных,
Заміж пярын і габеленаў
Стары драўляны хлеў марозны
Ды нейкі абярэмак сена.

Каспар:

– Таму за словам Мэльхіёра
Табе – майму Валадару,
З паклонам нізкім і пакорай
Я гэта золата дару.

Мэльхіёр:

– Схавана ў занядбанай стайні
І слава боская і ўлада.
Дазволь і мне, найвышні Пане,
Да ног Тваіх пакласьці ладан.

Бальгазар:

– Сьвятую веру ў боскасьць слова
З сабой да дому забяру я.
Табе ж – настаўнік мой духоўны,
Алей духмяны ахвярую.

Марыя:

– О дзякуй вам, тры каралі,
За падарункі, ласку, сьпевы,
За дабрывню хай Бог дае вам
Жыцьцё у шчасьці на зямлі.

Юзэф:

– Так, дабрывня ва ўсе часы
Сярод людзей была ў пашане...
– Марыя, дзетак галасы
З ўсіх бакоў чуваць ля стайні.

Марыя:

– Няхай увойдуць. Запрашай іх,
Маленькі Езус будзе рады,
Хоць не палац у нас, а стайня,
Але Каляды – ёсьць Каляды.

Дзеці:

– Па зімніх, ахутаных сьнегам
сьцяжынках,
Па рэчках, зашклёных марозам
калядным,
Сюды ў Бэтлеем здалячыні прыйшлі мы,
Каб Езуса славіць, нябеснага Пана.

Першае дзіця:

– Мы дзеці малыя, мы скарбаў ня маем,
Ды Езуса добрага моцна кахаем.

Другое дзіця:

– Але не прынята з рукамі пустымі
Прыходзіць у хату, дзе ладзяць радзіны.
Мы ведаем – Езус з усмешкаю прыме
Усё, што яму мы прынеслі ў даніну.

Першае дзіця:

– Ад нас ён багата сягоньня пачуе
І песень, і казак, і вершаў працуюлых.

Пірат:

– Дзе сонечны экватар
І айсбергі да неба,
Я марыў стаць піратам
І жыць з чужога хлеба.

Але пачуў навіну,
Што нарадзіўся Езус,
І злую мару кінуў –
Адразу падабрэў я.

Лепш стану капітанам
І Хрыстуса імя
На ўсёй Зямлі праслаўлю –
Віват Яму! Віват!

Трэцяе дзіця:

– Мы Езусу малому,
Каб Ён не сумаваў,
Прынесьлі сёння з дому
Шмат цацак і забаў.

Тут мішкі, лялькі, кніжкі,
Сабачка, кот, жырафа.
Канькі ёсьць, санкі, лыжы
І нават чарапахы!

Лявоніха сьпявае:

– Я Лявоніха маладая
Нос – кірпаты. Шчокі – ружай.
Жыву сабе, ані дбаю
За Лявонам добрым мужам.

Лявон сьпявае:

– Я з Лявоніхай сваёю
Танчу летам і зімою.
Не стаіцца нам і тут –
Эх, раздайся ўшыркі кут!

Топну я адной нагою,
А затым – нагой другою.
Стане Езус падростаць –
Будзе з намі танцаваць.

Доктарка:

– У белым халаце і белай хусьцінцы
На Хрыстуса ў ясьлях хачу паглядзець,
Баюся, каб Езус наш не застудзіўся,
Ня бачыла зроду я дзетак жвавей.

Бо сена, вядома, зусім не пярына
Аднак беражонага Бог беражэ.
Марыі пакіну я тры аспірынкі.
Каб Хрыстус, дзіцятка яе, не хварэў.

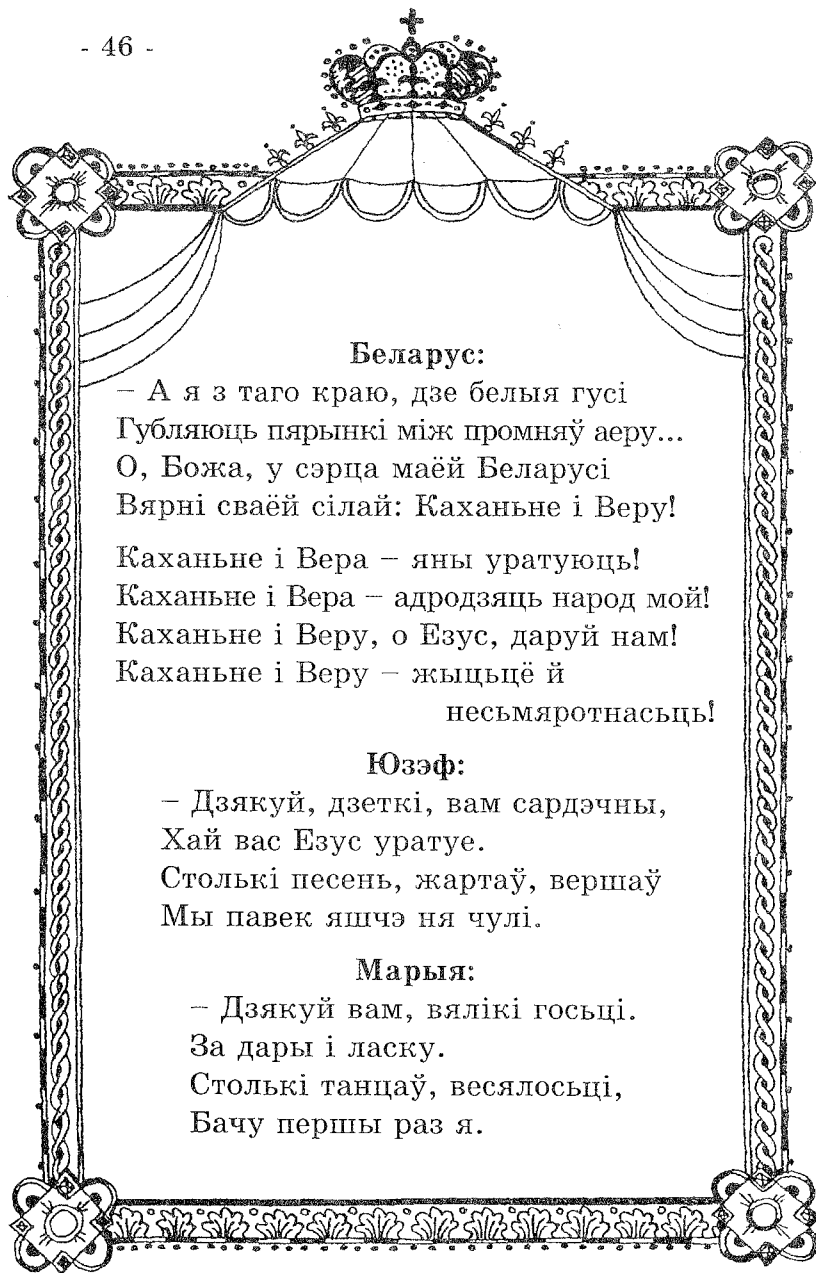
Японка:

– Праз два акіяны і некалькі мораў
Плыла, мілы Божа, я ў твой сьціплы
хорам.

Плыла ў надзеі цябе папрасіць
Краіну народзінаў Сонца любіць.

Японія – сьветлы і радасны край,
Дзе Езуса любяць, шануюць, чакаюць.
Куды на вадзе пралягае дарога.
Там кожнае сэрца адкрыта для Бога.

Беларус:

– А я з таго краю, дзе белыя гусі
Губляюць пярынкi між промняў аеру...
О, Божа, у сэрца маёй Беларусі
Вярні сваёй сілай: Каханьне і Веру!

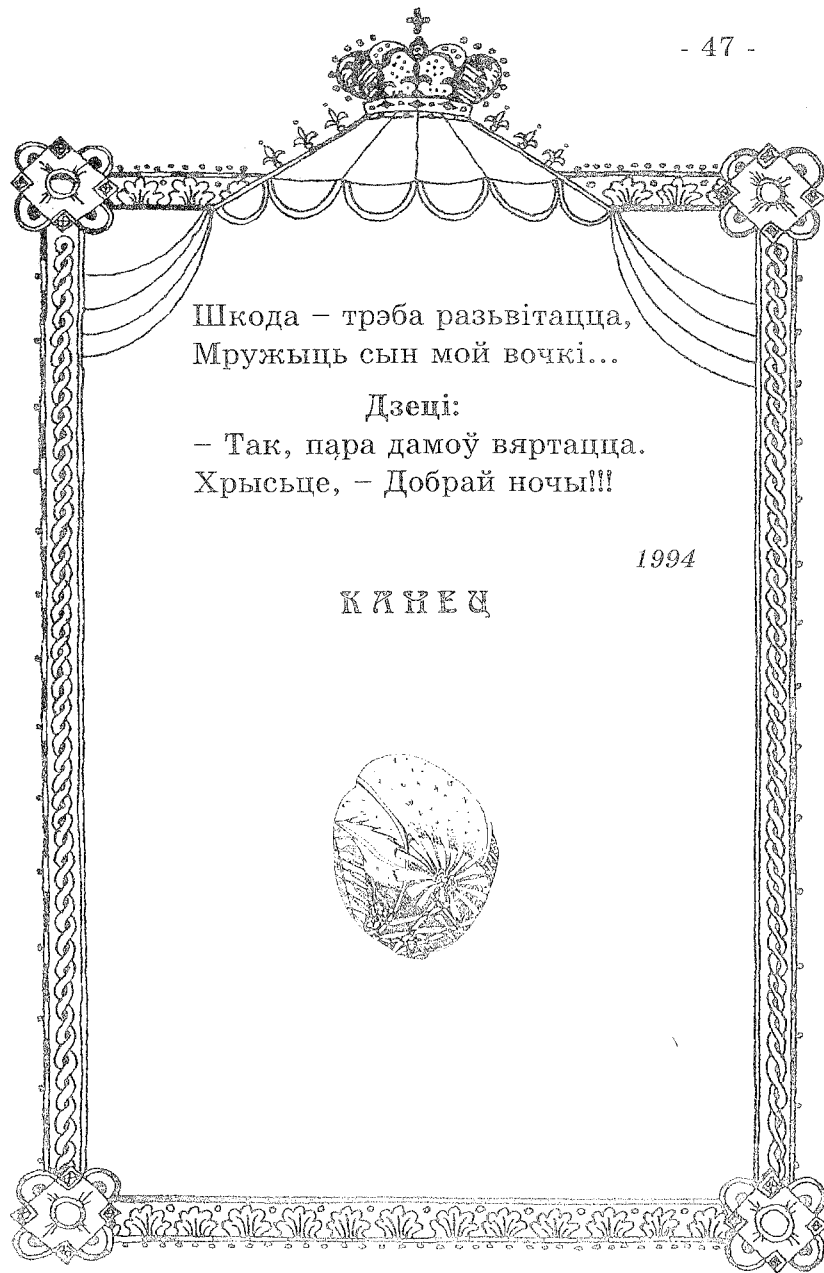
Каханьне і Вера – яны уратуюць!
Каханьне і Вера – адродзяць народ мой!
Каханьне і Веру, о Езус, даруй нам!
Каханьне і Веру – жыцьцё й
несьмяротнасьць!

Юзэф:

– Дзякуй, дзеткі, вам сардэчны,
Хай вас Езус уратуе.
Столькі песень, жартаў, вершаў
Мы павек яшчэ ня чулі.

Марыя:

– Дзякуй вам, вялікі госьці.
За дары і ласку.
Столькі танцаў, весялосьці,
Бачу першы раз я.

Шкода – трэба разьвітацца,
Мрузыць сын мой вочкі...

Дзеці:

– Так, пара дамоў вяртацца.
Хрысьце, – Добрай ночы!!!

1994

К А Н Е Ц

ISBN 985-6340-01-3

Э.АКУЛІН

НА КАЛЯДЫ.

Рэдактар Алесь Бяляцкі
Мастачка Ларыса Мележ

© Беларуская Каталіцкая Грамада 1996

Падпісана да друку 20.08.1995.
Ліцэнзія 642. Замова 2.
Наклад 1000 асобнікаў.